

دانشگاه پیام نور مرکز تهران

دانشکده ادبیات و علوم انسانی "گروه حقوق"

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته حقوق گرایش حقوق بین الملل

همکاری دولت ها با دیوان کیفری بین المللی

با تاکید بر صلاحیت تکمیلی

استاد راهنما

دکتر حسن سواری

استاد مشاور

دکتر نریمان فاخری

نگارش

عزت الله جعفر صالحی

زمستان ۱۳۹۱

دانشگاه پیام نور

دانشگاه پیام نور استان تهران

گواهی اعلام کفایت و تایید پایان نامه کارشناسی ارشد

توسط استادان محترم راهنما و مشاور تکمیل شود.

مدیر محترم گروه دانشگاه پیام نور استان تهران
بدینوسیله تایید می شود که پایان نامه کارشناسی ارشد خانم/ آقای دانشجوی رشته به شماره دانشجویی
تحت عنوان "....."

مطابق برنامه پیشنهادی و بر اساس آنچه در ابتدای اخذ پایان نامه اعلام و به تصویب شورای دانشگاه رسیده بود اتمام یافته و مطابق ضوابط تدوین شده است و برگزاری جلسه دفاع برای آن بلا مانع می باشد.

نام و نام خانوادگی استاد راهنما قابل دفاع غیر قابل دفاع تاریخ و امضای استاد راهنما

نام و نام خانوادگی استاد راهنمای همکار قابل دفاع غیر قابل دفاع تاریخ و امضای استاد راهنمای همکار

نام و نام خانوادگی استاد مشاور قابل دفاع غیر قابل دفاع تاریخ و امضای استاد مشاور
دلایل عدم کفایت:

استاد راهنما: تاریخ و امضای استاد راهنما

استاد راهنمای همکار: تاریخ و امضای استاد راهنمای همکار

استاد مشاور: تاریخ و امضای استاد مشاور

تهران، خیابان استاد نجات الهی، تقاطع خیابان سپند، کوچه هشتم، پلاک ۱۱ تلفن ۰۴۱۲۷۰۸۸۹، دورنگار ۰۳۳۱۰۸۸۹

آدرس ایمیل: fani@tpnu.ac.ir

نشانی الکترونیکی: <http://fani.tpnu.ac.ir>

تقدیم:

به کسانی که قلبشان برای صلح و دوستی، عدالت، آزادی و امنیت نوع بشر، فارغ از رنگ، زبان، نژاد و آیین می تپد. چون تنها آنها که اندیشه، قلم، بیان و کردارشان در جهت تحکیم مبانی مودت بین ملت هاست و در خدمت صلح و عدالت و برادری می کوشند و شایستگی اداره ی سیاست و روابط بین الملل را دارند. به نسلی نو که با کوله باری از مشکلات، عقده ها و مصائب کهنه میراث قرن بیستم را با دنیایی از امید و هراس به پیشواز قرن بیست و یکم می برند. و بالاخره به همسر و فرزندان عزیزم که در سالهای بحرانی زندگی در اندوه و تلاش بی ثمر من برای ساختن دنیایی قابل تحمل تر در جهت آنها شریک و شاهد بودند.

تقدیر و تشکر:

جا دارد از اساتید بزرگوار و ارجمندی که در تحقیق و پایان نامه حاضر اینجانب را یاری نموده و اوقات گرانبهایشان را در جهت راهنمایی و ارشاد اینجانب اختصاص داده اند و از جمله استاد ارجمند جناب دکتر حسن سواری و دکتر نریمان فاخری که از اساتید محترم دانشگاه تربیت مدرس تهران و دانشگاه پیام نور مرکز تهران می باشند صمیمانه قدردانی نموده و مراتب تقدیر و تشکر را از مدیریت گروه حقوق بین الملل و اساتید زحمت کش که مرا از لطف و مساعدت بی دریغشان در تدوین این اثر بهره مند فرموده اند کمال تشکر می نمایم.گفتنی است چنانچه در تحقیق حاضر نواقصی باشد از قصور اینجانب در نحوه ادای مطلب و چه بسا اندک بضاعت علمی است نه از سوی اساتید بزرگوار خصوصا اساتید راهنما و مشاور که مرا در جهت راهنمایی و تهیه این اثر یاری نموده اند.

- چکیده..... ۱
- مقدمه..... ۲
- بخش اول: مفاهیم، تحولات و عناوین مجرمانه موضوع همکاریها بین المللی دولتها..... ۶
- فصل اول: مفاهیم و تحولات تاریخی دادرسی کیفری بین المللی..... ۷
- ۱- مفهوم حقوق کیفری بین المللی..... ۷
- ۱-۱- وجه تسمیه حقوق کیفری بین المللی..... ۷
- ۲- منابع حقوق کیفری بین المللی..... ۸
- ۱-۲- منابع اولیه..... ۸
- ۲-۱-۱- منابع ثانویه معاهدات بین المللی..... ۸
- ۲-۱-۲- عرف بین المللی..... ۹
- ۲-۲- منابع ثانویه..... ۹
- ۳- مفهوم اصل مسئولیت کیفری فرد در حقوق بین المللی..... ۹
- ۳-۱- تعریف جرم بین المللی..... ۱۰
- ۳-۲- جنایات مهم بین المللی..... ۱۰
- ۴- پیشینه تاریخی دادرسی کیفری بین المللی..... ۱۱
- ۴-۱- پس از جنگ جهانی اول..... ۱۲
- ۴-۲- محاکمات کیفری بعد از جنگ جهانی دوم..... ۱۶

- ۴-۲-۱- دادگاه نظامی نورنبرگ..... ۱۶
- ۴-۲-۲- دوران جنگ سرد..... ۱۸
- ۴-۲-۳- دادگاه نظامی توکیو..... ۱۹
- ۴-۲-۴- نقاط ضعف دیوان های نورنبرگ و توکیو..... ۱۹
- ۴-۲-۵- اهمیت دیوان های نظامی بین المللی..... ۲۰
- ۵- کار کمیسیون حقوق بین الملل ۱۹۵۰-۱۹۵۴ برای تهیه اساسنامه دیوان کیفری بین المللی.. ۲۰
- ۶- نظم نوین جهانی بعد از جنگ سر و پیدایش دیوان خاص ۱۹۹۳-۱۹۹۴..... ۲۱
- ۶-۱- دیوان کیفری بین المللی برای یوگسلاوی و رواندا..... ۲۳
- ۶-۲- طرح تصویب اساسنامه دیوان کیفری بین المللی ۱۹۹۴-۱۹۹۸..... ۲۴
- ۶-۳- کمیته مقدماتی ۱۹۹۵-۱۹۹۸ و کنفرانس دیپلماتیک رم ۱۹۹۸..... ۲۵
- فصل دوم: مفاهیم و عناوین مجرمانه موضوع همکاری دولت ها با دیوان کیفری بین المللی..... ۲۷
- ۱- جنایات مهم بین المللی بر اساس ماده ۵ اساسنامه دیوان کیفری بین المللی..... ۲۸
- ۱-۱- جنایات نسل کشی..... ۲۸
- ۱-۲- جنایات علیه بشریت..... ۳۰
- ۱-۳- جنایات جنگی..... ۳۳
- ۱-۴- مبانی حقوقی جنایات جنگی..... ۳۵
- ۱-۵- جنایت تجاوز..... ۳۶
- ۱-۵-۱- تحول مفهوم تجاوز پس از جنگ بین المللی اول..... ۳۶

- ۱-۵-۲- تحول مفهوم تجاوز پس از جنگ بین المللی دوم.....۳۸
- ۲- ساز و کارهای رجوع به دیوان کیفری بین المللی.....۴۳
- بخش دوم : نحوه همکاری دولتها با دیوان کیفری بین المللی و ضمانت اجرای عدم همکاری.....۴۶
- فصل اول : لزوم همکاری دولت ها با دیوان کیفری بین المللی.....۴۷
- ۱- صلاحیت دیوان کیفری بین المللی.....۴۷
- ۲- انواع صلاحیت های کیفری در حقوق بین المللی کیفری.....۴۸
- ۲-۱- صلاحیت موضوعی.....۴۸
- ۲-۲- صلاحیت مکانی یا سرزمینی.....۴۹
- ۲-۳- صلاحیت شخصی.....۵۰
- ۲-۴- صلاحیت زمانی.....۵۲
- ۲-۵- صلاحیت جهانی.....۵۳
- ۲-۶- صلاحیت تکمیلی.....۵۴
- ۲-۷- اهداف صلاحیت تکمیلی.....۵۶
- ۳- لزوم همکاری دولت ها با دیوان کیفری بین المللی.....۶۰
- ۳-۱- همکاری دولت ها به موجب نظام دیوان کیفری بین المللی.....۶۲
- ۳-۲- مدل های همکاری با دیوان.....۶۳
- ۳-۲-۱- همکاری افقی.....۶۳
- ۳-۲-۲- همکاری عمودی.....۶۴

- ۴- همکاری دولت ها تحت نظام دیوان کیفری بین الملل برای یوگسلاوی سابق ورواندا.....۶۵
- ۴-۱- تعارض همکاری با قوانین داخلی.....۶۶
- ۴-۲- همکاری دولت ها عضو با دیوان کیفری بین المللی.....۶۹
- ۴-۳- همکاری دیوان کیفری بین المللی با دولت های غیر عضو.....۷۱
- ۵- مراحل اجرای تعهد به همکاری با دیوان کیفری بین المللی.....۷۴
- ۵-۱- نحوه انتقال در خواست های دیوان به دولت ها.....۷۴
- ۵-۲- راه های انتقال در خواست دیوان به دولت ها.....۷۵
- ۵-۳- زبان مورد استفاده جهت انتقال درخواست ها.....۷۵
- ۵-۴- محتوای درخواست همکاری.....۷۵
- ۵-۵- محرمانه بودن درخواست ها.....۷۵
- ۵-۶- لزوم حفاظت از قربانیان.....۷۶
- ۶- مواردی از همکاری های الزامی و اختیاری دولت ها با دیوان.....۷۶
- ۶-۱- تعهد همکاری در بازداشت و تحویل افراد.....۷۸
- ۶-۲- تعهد به همکاری در تحویل و استرداد اتباع در دیوان های خاص.....۸۰
- ۶-۳- تعهد و همکاری تحویل اتباع در جریان مذاکرات تدوین اساسنامه دیوان.....۸۰
- ۶-۴- سایر اشکال همکاری.....۸۳
- ۷- بیانیه کامپالا مراجع به همکاری دیوان با دولت ها.....۸۵
- فصل دوم: ضمانت اجرا و چالش های مربوط به عدم همکاری دولت ها با دیوان کیفری.....۸۶

- ۱-ضمانت اجرا در حقوق بین المللی.....۸۷
- ۱-۱-ضمانت اجرا در دادگاه های یو گسلاوی سابق و رواندا۹۰
- ۱-۲-ضمانت اجرا در دیوان کیفری بین المللی.....۹۰
- ۲-همکاری دول عضو و غیر عضو با دیوان کیفری بین المللی.....۹۰
- ۱-۲-همکاری دیگر نهادها با دیوان کیفری بین المللی.....۹۱
- ۲-۲-واکنش های حقوقی.....۹۳
- ۲-۳-واکنش های غیر حقوقی.....۹۳
- ۳-عدم همکاری به مثابه نقض تعهدات بین المللی.....۹۶
- ۱-۳-ضمانت اجرای عدم همکاری دولت ها با دیوان کیفری بین المللی.....۹۶
- ۲-۳-موارد خودداری از همکاری با دیوان.....۹۷
- ۴-مرجع تشخیص دولت غیر همکار.....۹۸
- ۱-۴-اقدامات شورای امنیت علیه دولت های غیر همکار.....۹۹
- ۲-۴-ضمانت اجرای عدم همکاری دولت های غیر عضو اساسنامه.....۱۰۰
- ۵-راه حل های حقوقی ضمانت اجرای عدم همکاری.....۱۰۰
- ۱-۵-تاسیس کمیسیون حقیقت و آشتی.....۱۰۱
- ۲-۵-تاسیس دیوان های کیفری بین المللی.....۱۰۲
- ۳-۵-راه حل های سیاسی و قهر آمیز.....۱۰۲
- ۱-۳-۵-اعتراضات دیپلماتیک.....۱۰۲

- ۱۰۳.....۵-۳-۲-اقدامات جمعی
- ۱۰۳.....۵-۳-۳-واکنش غیر حقوقی
- ۱۰۴.....۶-چالش های مربوط به ضمانت اجرای عدم همکاری دولت ها با دیوان
- ۱۰۴.....۶-۱-مواع قانونی اعمال صلاحیت داخلی
- ۱۰۴.....۶-۲-عفو
- ۱۰۵.....۶-۳-قواعد مرور زمان
- ۱۰۶.....۶-۴-منع محاکمه مضاعف
- ۱۰۷.....۶-۵-مصونیت ها
- ۱۰۸.....۶-۶-ممنوعیت استرداد اتباع
- ۱۰۹.....۶-۷-شرط مجرمیت مضاعف
- ۱۱۰.....۶-۸-اصل اختصاصی بودن استرداد
- ۱۱۱.....۶-۹-دخالت مقامات اجرائی
- ۱۱۱.....۶-۱۰-طولانی بودن تشریفات و عدم پیش بینی مهلت
- ۱۱۲.....نتیجه گیری
- ۱۱۴.....فهرست منابع
- ۱۱۶.....چکیده انگلیسی

چکیده:

حقوق بین الملل بر اصل همکاری (cooperation) دولت ها بنا نهاده شده است و نه تبعیت و فرمانبرداری (subordination) مشارکت و همکاری تمام اعضای جامعه ی بین المللی به ویژه دولت ها در حفظ نظم عمومی بین المللی و مقابله با هر عاملی که چنان نظم را در معرض خطر قرار دهد به عنوان یک ضرورت اجتماعی و الزام حقوقی مطرح می شود. تعهد دولت ها به همکاری در مقابله با جرائم بین المللی در چنان ضرورت ها و الزاماتی نهفته است، جرم بین المللی که در قالب عناوین مجرمانه ی کلی یعنی جرائم جنگی و جرائم علیه بشریت، و یا عناوین مجرمانه ی مشخص یعنی ژنوسید و تجاوز مسلحانه طبقه بندی می شود، تعرضی آشکار به ارزش های انسانی مشترک و نقض نظم بین المللی است. از همین روست که در تاکید بر التهاب وجدان جمعی به واسطه ی آن، گاه در قالب واژه و جنایت بین المللی توصیف می شود. دیوان کیفری بین المللی که مرجع صالح برای رسیدگی به جرائم یاد شده می باشد دارای صلاحیت تکمیلی است. بر اساس اصل صلاحیت تکمیلی، دیوان در رسیدگی به جنایات بین المللی در صورتی به اعمال صلاحیت می پردازد که دادگاه های داخلی ((مایل)) یا ((قادر)) به رسیدگی نباشند (ماده ۱۷ اساسنامه)، بنابر این در وهله نخست این حق و شاید وظیفه دولت هاست که صلاحیت کیفری خود را بر کسانی که مسئول ارتکاب جنایات بین المللی هستند، اعمال نماید، تکمیلی بودن صلاحیت دیوان مبین این واقعیت است که تضمین عدالت کیفری در گرو همکاری دادگاه های ملی با یکدیگر و نیز با دیوان کیفری بین المللی جهت خاتمه بخشیدن به بی کیفری جنایات کیفری بین المللی باشد. بررسی همکاری دولت ها با دیوان کیفری بین المللی به تاکید بر اصل صلاحیت تکمیلی موضوع پایان نامه حاضر راتشکیل می دهد.

واژگان کلیدی :

صلاحیت ، دیوان کیفری بین المللی ، تعارض صلاحیت ، اصل صلاحیت تکمیلی

دنیای کنونی دنیای ارتباطات و پیوند میان ملت هاست، به گونه ای که از آن به عنوان دهکده جهانی یاد می شود، دهکده ای به وسعت کل جهان که در آن ارتباط میان ساکنان آن به سهولت ارتباط میان سکنه ی دهکده ای کوچک است. از این رو امروزه روابط اشخاص با یکدیگر به نحو چشمگیری افزایش یافته، دوری آنها از یکدیگر و وجود مرزهای سیاسی دولت ها تاثیری در برقراری این ارتباط ندارد. از یک سو، پیشرفت دانش بشری سبب به کارگیری وسایل نوین در صنعت حمل و نقل گردیده، به نحوی که عزیمت از نقطه ای به نقطه ی دیگر از جهان ساعاتی از روز در یک کشور و در ساعاتی دیگر از همان روز در کشور دیگر باشند، در دهه های اخیر، توسعه جهانگردی و حذف مقررات اخذ روادید در روابط میان برخی از کشورها موجب افزایش این جابه جایی ها و سفرهای کوتاه مدت شده است. از سوی دیگر، پیشرفت تکنولوژی سبب توسعه شبکه های ارتباطی مخابراتی از جمله اینترنت شده است، این امر باعث گردیده امروزه ارتکاب برخی اعمال مجرمانه اشکال نوینی به خود گرفته است که با شیوه های ابتدایی آن تفاوت دارد. همه عوامل بر شمرده سبب گردیده است که امروزه دولت ها با بین المللی شدن پدیده مجرمانه روبرو شوند به نحوی که یک جرم می تواند با چند کشور که سرزمین، اتباع یا منافع آنها در قضیه ای دخیل است، مرتبط باشد. در تئوری کلاسیک حقوق بین الملل بر اساس اصل تساوی و حاکمیت دولت ها مسئولیت دولت ها در نقض معاهدات بین المللی یا حقوق بین الملل عرفی فقط بر اساس قوانین داخلی (ملی) کشورها قابل احراز می باشد.

بنابراین محاکمه مسئولان و مرتکبان چنین نقضی نیز فقط از راه تشکیل محاکم ملی قابل اعمال و اجراء می باشد مگر اینکه دولت ها اراده خود را در بین المللی تلقی کردن یک تخلف سپردن حق محاکمه به یک نهاد بین المللی مثلا از طریق یک قرارداد بین المللی اعلام کرده باشند. مجمع عمومی سازمان ملل متحد که از سال ۱۹۸۹ به طور پی گیر مساله تاسیس یک دادگاه کیفری بین المللی را دنبال کرده بود سرانجام توانست اساسنامه تاسیس دیوان کیفری

بین‌المللی را در تاریخ ۱۷ ژوئیه ۱۹۹۸ تأیید اکثریت شرکت‌کننده در کنفرانس دیپلماتیک رم که از ۱۶۰ کشور جهان گرد هم آمده بودند برساند. اساسنامه دیوان شامل ۱۲۸ ماده است که به موجب ماده ۱۲۶ آن اولین روز ماه بعد از روز از تاریخ تصویب، پذیرش، موافقت یا الحاق شصتمین دولت لازم‌الاجرا خواهد شد. تاکنون ۱۳۹ دولت جهان اساسنامه را امضا نموده‌اند، اساسنامه تا ۳۱ دسامبر سال ۲۰۰۰ میلادی نزد سازمان ملل متحد در نیویورک برای امضای دولت‌ها مفتوح باقی مانده (ماده ۱۲۵)، اکنون ۱۰۴ کشور اساسنامه را تصویب نموده‌اند.

از مهمترین اهداف دیوان کیفری بین‌المللی حفظ صلح و عدالت در جهان دسترسی همگان به عدالت خاتمه دادن به خودسری‌ها، کمک به پایان بخشیدن به درگیری‌ها، پایان بخشیدن به دادگاه‌ها بین‌المللی سورس و موقت، دخالت در مواردی که دستگاه‌های قضایی ملی بی‌میل یا ناتوان از اجرای عدالت باشند ایجاد رعب در جنایتکاران جنگی آتی ذکر شده است.

با تاسیس دیوان کیفری بین‌المللی موضوع تعهد همگانی در اجرای مقررات حقوق کیفری بین‌المللی و جنبه‌های مختلف همکاری دولت‌ها با دیوان مطرح گردید. بررسی همکاری دولت‌ها اهداف یاد شده و ضمانت اجرای تصمیمات دیوان با مشکلی مواجه شده یا گاهی غیر ممکن می‌نماید، این تحقیق در پی آن است پس از بیان اشکال همکاری دولت‌ها و مفهوم جنایات مهم بین‌المللی و صلاحیت‌های دیوان ضمانت اجرای تصمیمات به دیوان و چالش‌های پیش‌رو را مورد بررسی قرار می‌دهد. این پایان‌نامه در دو بخش که هر بخش دارای دو فصل می‌باشد در در بخش اول فصل اول به پیشینه تاریخی دادرسی بین‌المللی پرداخته شده است و در فصل دوم به تعریف جرم و جنایات مهم بین‌المللی همچنین انواع صلاحیت‌های کیفری در حقوق بین‌الملل کیفری پرداخته شده است، در بخش دوم فصل اول به لزوم همکاری دولت‌ها با دیوان، تعهد به همکاری و سازوکارهای اجرایی پرداخته شده است و در فصل دوم به ضمانت اجرا و عدم همکاری دولت‌ها با دیوان و چالش‌های مربوط به ضمانت اجرایی بررسی شده است.

تعریف مساله و بیان سوالهای اصلی تحقیق:

با توجه به صلاحیت دیوان بین المللی برای رسیدگی به جرایم بین المللی و تعیین میزان صلاحیت آن اساسنامه دیوان به نحوه برخورد محاکم به ویژه در صلاحیت ذاتی و واقعی با اساسنامه دیوان موضوع اصلی بحث را شامل می شود و در همین رابطه سوالان ذیل مطرح می شود؟

۱- آیا صلاحیت دیوان کیفری بین المللی با حاکمیت دولتها در تعارض است؟

۲- آیا محاکم داخلی می توانند با دیوان کیفری بین المللی هماهنگی و همکاری نمایند؟

۳- در صورت تعارض صلاحیت محاکم داخلی و بین المللی را حل چیست؟

۲- فرضیه ها:

۱- صلاحیت دیوان کیفری بین المللی مغایر حاکمیت دولتها نیست.

۲- در برخی موارد می توانند محاکم داخلی با دیوان کیفری بین المللی همکاری نمایند.

۳- در صورت تعارض تابع صلاحیت واقعی می باشند.

۳- هدف تحقیق:

رفع ابهامات موجود در زمینه صلاحیت محاکم داخلی و دیوان کیفری بین المللی

۴- مراجع استفاده کننده از نتیجه پایان نامه:

دانشگاهها، محاکم قضایی، وزارت امور خارجه

۵- جنبه جدید بودن و نو آوری تحقیق:

همکاری دولت ها با دیوان کیفری بین المللی با تاکید بر صلاحیت تکمیلی در این پایان نامه

بررسی می شود.

۶- روش انجام تحقیق:

روش و ابزار گردآوری اطلاعات: توصیفی، کتابخانه ای، فیش برداری، استفاده از اینترنت

۷- ضرورت انجام تحقیق:

با توجه به نیاز دادگاهها و دیوان های بین المللی به همکاری دولت ها به منظور جلوگیری از بی کیفی مجرمان بین المللی و اینکه نظم عمومی بین المللی هنوز از سازمان حقوقی پیشرفته ای برخوردار نگشته تحقیق در این زمینه را ضروری می نماید.

بخش اول: مفاهیم ، تحولات تاریخی و عناوین مجرمانه موضوع همکاری بین المللی

از آنجاییکه برای بررسی علمی هر مقوله و در انجام کارهای تحقیقی مرسوم است قبل از ورود به بحث های دیگر به مفاهیم و تاریخچه آن پرداخته می شود این مسأله به این دلیل صورت می گیرد که تمام موضوعات اجتماعی در بستر تاریخ شکل می گیرند و بررسی کامل آنها نیاز به آگاهی از تاریخچه آن پدیده دارد . بنابراین مطالب این بخش در دو فصل ارائه گردیده است که فصل اول آن به بیان مفاهیم و تحولات تاریخی و فصل دوم به عناوین مجرمانه همکاری بین المللی دولت ها اختصاص داده شده است .

فصل اول : مفاهیم و تحولات تاریخی دادرسی کیفری بین المللی

۱- مفهوم حقوق کیفری بین المللی

حقوق کیفری بین الملل شاخه ای از حقوق بین الملل عمومی است ، متشکل از مجموعه قواعد بین الملل به منظور توصیف جرائم بین الملل و الزام دولت ها به تعقیب و رسیدگی و مجازات مرتکبین جنایات بین الملل ، بر اساس اصول مسئولیت کیفری اشخاص در نظام حقوق بین الملل و صلاحیت های بین المللی و جهانی دولت ها ، در راستای حفظ نظم و امنیت حقوق بین الملل و صلاحیت های بین المللی و جهانی دولت ها ، در راستای حفظ نظم و امنیت عمومی بین المللی^۱. اصطلاح ((حقوق کیفری بین المللی)) اکنون برای نمایاندن مقررات حاکم بر دادرسی های مراجع کیفری بین المللی شهرت عام یافته است . در عین حال، برخی کماکان بر این باورند که حقوق حاکم بر دادرسی های مراجع بین المللی بیشتر با اصطلاح (حقوق بین الملل کیفری) سازگار است ((حقوق کیفری بین المللی)) باید به آن بخش از حقوق کیفری داخلی گفته شود که واجد ((عنصر خارجی)) است قرار نگرفته است ، ملاحظه و مطالعه آثار حقوقدانان فرانسوی نیز نشان می دهد که غالباً تمییز و تفاوتی بین (حقوق کیفری بین المللی) و حقوق بین الملل کیفری نگذاشته اند^۲.

۱-۱- وجه تسمیه حقوق کیفری بین المللی:

حقوق دانان در کاربرد دو اصطلاح ((حقوق کیفری بین المللی)) و ((حقوق بین المللی کیفری)) اختلاف نظر دارند، برخی به اقتباس از حقوق فرانسه این دو اصطلاح را دارای مفاهیم مجزا دانسته اند، آنها حقوق کیفری بین المللی را شاخه ای از حقوق داخلی و ناشی از اراده یک دولت در محدوده صلاحیت سرزمینی خاص دانسته و در مقابل حقوق بین الملل کیفری را شاخه ای از حقوق بین الملل عمومی و ناشی از اراده و توافق دولت ها می دانند^۳.

۱ - طهماسبی، جواد، جزوه درسی، حقوق کیفری بین المللی، دانشگاه پیام نور مرکز تهران، سال ۱۳۸۸، صفحه ۱۹

۲ - شریعت باقری ، محمد جواد، حقوق کیفری بین المللی، تهران ، انتشارات جنگل، چاپ پنجم، ص ۱۱

۳- طهماسبی، جواد- پیشین ص ۸

از نظر برخی دیگر حقوق بین المللی کیفری دارای دو وجه مختلف است، اول ناظر بر جرائمی که دارای یک عنصر فراملی است و در دادگاه های داخلی و به موجب مقررات داخلی مورد رسیدگی قرار می گیرد، دوم ، جرائمی که به موجب توافق دولت ها و باتشکیل مرجع بین المللی برای تعقیب و مجازات مجریان تشکیل می گردد، در این حالت یک دادگاه بین المللی مستقل از دولت های تشکیل دهنده، صلاحیت رسیدگی خواهد داشت. حقوقدانان انگلیسی در این زمینه از یک اصطلاح واحد استفاده کرده اند، آن ها از اصطلاح international-criminal-law که در فارسی به حقوق کیفری بین المللی ترجمه شده استفاده نمودند.

۲- منابع حقوق کیفری بین المللی:

منظور از منابع حقوق کیفری بین المللی، عناصر ظاهری ایجاد یا تائید قواعد حقوقی و لازم الاجرا و قابل استفاده در رسیدگی های کیفری بین المللی می باشد. ماده ۲۱ اساسنامه دیوان کیفری بین المللی منابع حقوقی کیفری بین المللی مشخص نموده است.^۱

۲-۱- منابع اولیه حقوق کیفری بین المللی :

۱- معاهدات بین المللی

۲- عرف بین المللی

۲-۱-۱- معاهدات بین المللی:

دو سند مهم به عنوان معاهدات بین المللی موجود حقوق کیفری بین المللی عبارتند از: موافقت نامه ۸ اوت ۱۹۴۵ لندن که مقررات ماهوی و شکلی دادگاه نورنبرگ را تنظیم می کند. و اساسنامه دیوان کیفری بین المللی مورخ ۱۹۹۸، اساسنامه دیوان کیفری بین المللی سندی است حجیم و دقیق که هم فهرستی از جرائم مشمول صلاحیت دیوان را ارائه می دهد و هم

۱ - پیشین ، ص ۲۱

برخی از اصول کلی حقوق کیفری بین المللی را بیان می کند. و علاوه بر این، عناصر اصلی دادرسی در برابر دیوان را نیز پیش بینی می کند.

- ۲-۱-۲- عرف بین المللی: قواعد عرفی حقوق کیفری بین المللی که در مورد تمام کشورها اعم از اینکه عضو معاهده باشند یا نه، لازم الاجرا هستند عبارتند از:
- مقررات حقوق بین الملل معروف به حقوق لاهه
 - حقوق مربوط به درگیریهای مسلحانه زمینی سالهای ۱۸۹۹-۱۹۰۷
 - حقوق ژنو (شامل چهار کنوانسیون و بخش هایی از پرتکل های الحاقی ۱ و ۲)

۲-۲- منابع ثانویه حقوق کیفری بین المللی:

- اصول کلی حقوق کیفری بین المللی
- اصول کلی حقوق
- رویه قضایی و نظر دانشمندان حقوق

۳- اصل مسئولیت کیفری فرد در حقوق بین المللی

عامل جرم بین المللی در هر حالتی شخص حقیقی است، چه به عنوان یک شهروند ساده چه به عنوان کارگزار یا نماینده کشور یا افراد عادی، نظامیان کارمندان دولت، دولت مردان و مقامات عالی رتبه کشوری و لشگری در هر پست و مقامی که باشند، به دلیل ارتکاب جرم بین المللی چه به عنوان امر قانونی و چه به عنوان مجری دستورات خلاف قانون مقام مافوق، در مقابل جامعه بین المللی مسئولیت کیفری دارند.

در ماده ۲۵ اساسنامه دیوان کیفری بین المللی تحت عنوان مسئولیت کیفری فردی، به صلاحیت دیوان در خصوص رسیدگی به جرائم اشخاص حقیقی، مسئولیت کیفری فردی، و مجازات مرتکبین بر اساس مواد مندرج در اساسنامه تصریح شده است. ماده ۲۷ در خصوص عدم تاثیر سمت افراد، ماده ۲۸ در خصوص فرماندهان نظامی و سایر مقامات مافوق می باشد.^۱

۱ - طهماسبی، جواد، ص ۵

۳-۱- تعریف جرم بین المللی:

مختلف از هر تعهد بین المللی ، جرم بین المللی نسبت زیرا جرم بین المللی عملی است مخالف حقوق بین المللی که جامعه بین المللی بر اساس عرف یا معاهدات آن جرم شناخته باشد . بنابراین هیچ عمل یا خودداری از عمل را نمی توان جرم دانست مگر به موجب مقررات حقوق بین المللی (اصل قانونی بودن جرم)^۱ در یک تقسیم بندی کلی می توان جرایم بین المللی را به دو دسته تقسیم بندی کرد^۲.

جرایم معاهده ای treaty

جنایت مهم بین المللی corecrime

جرایم معاهده ای ، جرایمی هستند که به لحاظ درگیری بیش از یک کشور در آنها وجه بین المللی می یابند و ریشه جرم انگاری آنها در معاهده است دو یا چند جانبه بین المللی منطقه ای و یا جهانی است .

جرایمی مانند تروریسم ، فساد ، جرایم علیه نیروهای سازمان ملل ، خرید و فروش و حمل و نقل مواد مخدر از دی دریایی و حدود ۶۰ الی ۷۰ عنوان جرم معاهده ای را می توان احصاء کرد .

۳-۲- جنایات مهم بین المللی:

آن دسته از جرایمی هستند که آثار آنها محدود به سرزمین خاصی نیست و وجدان تمام جهان از ارتکاب آنها متأثر می شود ، ریشه جرم انگاری این جنایات در حقوق بین المللی عرفی است، هر چند هر کدام از این جنایات دارای معاهده ای نیز هستند .

۱ - بیگدلی، محمد رضا، حقوق بین الملل عمومی ، تهران ، گنج دانش، چاپ ۲۹، صص ۲۹۰-۲۹۱

۲-طهماسبی، جواد، رساله ی دکتری ، دانشگاه شهید بهشتی ، دانشکده حقوق ، ص ۲۶